

קידוש החדש וברכת החדש

שמות פרשת בא פרק יב

(א) וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: (ב) הַחֲדָשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֲדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה:

רש"י שם

החדש הזה – הראהו לבנה בחידושה, ואמר לו: כשהירח מתחדש יהי לך ראש חדש.

רמב"ם ספר המצוות מצוות עשה קנ"ג

היא שצונו לקדש חדשים (ס"א ולחשוב חדשים) ושנים, וזו היא מצות קדוש החדש. והוא אמרו יתעלה "החדש הזה לכם ראש חדשים" (שמות י"ב:ב). ובא הפירוש "שעדות זו תהא מסורה לכם", כלומר שמצוה זו אינה מסורה לכל איש ואיש כמו שבת בראשית שכל איש ימנה ששה ימים וישבות בשביעי כשיראה כל איש ואיש גם כן הלבנה שיקבע היום ראש חדש, או ימנה ענין תוריי ויקבע ראש חדש, או יעיין איחור האביב וזולתו ממה שראוי להסתכל בו ויוסיף חדש, אבל מצוה זו לא יעשה אותה לעולם אלא בית דין הגדול לבד ובארץ ישראל לבד. ולכן בטלה הראיה אצלנו היום בהעדר בית דין הגדול כמו שבטל הקרבת הקרבנות בהעדר המקדש.

השגות רמב"ן לספר המצוות מצוות עשה קנ"ג

...ודבר גלוי הוא שהיום מכמה שנים בטלו סמוכין מא"י ואין דנין שם אפילו דיני קנסות כ"ש שיקדשו ע"פ הראיה או ע"פ החשבון, והתימה מן הרב כי הוא אומר שהמצוה הזאת לא יעשו אותה לעולם אלא ב"ד הגדול ובארץ ישראל בלבד ולפיכך בטלה הראיה אצלנו היום בהעדר הב"ד הגדול ואמר שבזה טעו הקראין ושזהו עיקר שחלקו עמהם כל הרבנים...

...ומאותה שעה בטלו כל הדינין התלויין בב"ד הגדול ואם כן לא היו יכולין לקדש ע"פ הראיה מזמן הארבעים שנה קודם החרבן, וידוע הוא בכמה מקומות בגמרא שהיו עושין כך עד זמן קרוב לסתימת התלמוד ובין בראיה בין בחשבון בזמן הרע הזה שאין בא"י סנהדרין ולא בית דין סמוכין כלל ואין בחו"ל ב"ד שנסמך בארץ לא יועיל חשבוננו שום תועלת בשום פנים כפי דברי הרב שכבר נעדר מא"י ב"ד ואין שם כלל ב"ד לקדש החודש ולעבר השנה וכן מחו"ל נעדר לגמרי בית דין שנסמך בארץ.

...אבל הענין שהוא שלם מכל דופי ומנופה מכל עפרורית בסוגיות התלמוד בענין הזה הוא מה שאמר בקידוש החדש ועיבור השנה אינם צריכין בית דין הגדול אלא שלשה והם מומחים כמו ששנו משנה שלימה בתחלת סנהדרין (דף ב') עבור החדש בשלשה עבור שנה בשלשה,

...וזוהו הדין הנהוג להם מן התורה בין קודם חורבן בין לאחר חורבן אלא בזמן שהיה להם ב"ד הגדול היה הדבר מסור להם והם היו המקדשים החדש והמעברים השנים לא בית דין אחר מפני שרשות כל ישראל נטולה מכל ב"ד אחר עמהם. והיו מסכימין שאין מעברין את השנה אלא אם כן ירצה הנשיא. וכן בעדות החדש הוא היה המקבל העדות ומקדש החדש ועם כל זה תיקנו שאם היה במקום אחר יהא כבודו מחול ולא יהיו העדים הולכים אלא למקום הועד ושם יקדשו החדש

שיעורי הרב מסכת סנהדרין עמ' קלו

ונראה לפרש, דשאני דין סנהדרין הגדולה כאן, דהא דבעינן סנהדרין הגדולה לחלות קביעות החדש אין זה בתורת בית דין, כתנאי הנצרך שיהא כאן דוקא בית דין של ע"א, אלא דין כנסת ישראל הוא דנאמר כאן, דלקידוש החדש בעינן דעת והסכמת רוב כלל ישראל, וסנהדרין הגדולה הוו כשלוחם וממלאי מקומם של כלל ישראל לענין הסכמה לקידוש החדש.

רמב"ם הלכות תרומות פרק א

ארץ ישראל האמורה בכל מקום היא בארצות שכיבשן מלך ישראל או נביא מדעת רוב ישראל...

שיעורי הרב שם עמ' קלז

דעת רוב ישראל ודעת בית דין גדול, באמת היינו הך, דעת בית דין הגדול אינו חלות דין בפני עצמו מדיני כיבוש רבים, אלא דדעת רוב כלל ישראל מתבטאת על ידי הסכמת בית דין הגדול

שיעורי הרב שם עמ' קלט

ונראה דאף האידנא דמקדשין על פי חשבון, דעדיין צריכים להסכמת כלל ישראל בכדי שיחול הך קביעות על פי חשבון. אלא דהסכמת כלל ישראל מצבטאת היום **על ידי ניהוג הכלל...**

מגן אברהם סימן תיז ס"ק א

בשבת שלפני ר"ח מברכין החודש חוץ מלפני ר"ח תשרי דכתיב "בכסא ליום חגנו" ועססי' רפ"ד. ובכ"ה כ' שיש מקומות שאין נוהגין לברך ר"ח אב. ועיין בספר ת"ד ס' קפ"א. וכתוב בספר יראים דאין זה קידוש בית דין אלא שמודיעים להעולם מתי ר"ח עכ"ל. ומ"מ נהגו לעמוד בשעת אמיר' ר"ח ביום פלוני דוגמת קידוש החודש שהי' מעומד:

רבי עקיבא איגר אורח חיים סימן תיז

אנכי ולא ידעתי היכן מצינו דקידוש החדש היא מעומד ואדרבה ברפ"ג דר"ה משמע שהיה מיושב.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קמב

בקדוש החודש אם היה מעומד י"ז מנ"א תשי"ז. מע"כ יידידי תלמידי הרה"ג מו"ה ר' אפרים גרינבלאט שליט"א. מה שהקשה רעק"א על המג"א /או"ח/ ר"ס תי"ז שכתב שנוהגין לעמוד בעת שמברכין החדש ואומר ר"ח פלוני ביום פלוני דוגמא קידוש החדש שהיה מעומד היכן מצינו זה, ודאי היא קושיא גדולה ועוד הקשה שברפ"ג דר"ה משמע שהיה מיושב.

ואולי כשהיו צריכין לס"ת כהא דהביאו התוס' ברכות דף מ"ח מפרקי דר"א מביאין ס"ת ועושין עגולה ובשביל הס"ת שאינה במקומה עמדו כשאמרו מקודש החדש ולכן גם אנו שמחזיקין ס"ת כשאומרים ר"ח פלוני עומדים. ואולי לזכר זה מחזיקים הס"ת דאל"כ מאין מנהג זה להחזיק ס"ת בשעת ברכת החדש. אבל לא משמע שיהיה זה כוונת המג"א כיון שלא היה זה בקביעות.

והנכון לע"ד שהרי מפורש בר"ה דף כ"ד שמתחלה אומר ראש הב"ד מקודש ואח"כ עונין גם כל העם מקודש מקודש ובודאי העם שנמצא שם במקום מושב הב"ד לא ישבו אלא עמדו.

רמב"ם הלכות קידוש החודש ב:ח

ואחר כך אחר שתתקיים העדות ראש בית דין אומר מקודש וכל העם עונים אחריו מקודש מקודש